

ਤਲਾਕ ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੁੰਢਿਆ ਜਾਣਾ

(19:1-12)

ਮੱਤੀ 19 ਅਤੇ 20 ਅਧਿਆਇ ਇਕ ਇਕਾਈ ਹੈ ਜੋ ਘੁਮੱਕੜ ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਅਤੇ ਸਲੀਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਚੱਲਦਿਆਂ ਉਹ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗਲੀਲ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਪਿਰੀਆ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆ ਵੱਲ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ 19 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਤਲਾਕ ਉੱਤੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ (19:1-12)। ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬੌਚਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ (19:13-15)। ਆਖ਼ਰੀ ਭਾਗ ਦੌਲਤ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੌਲਤਮੰਦ ਜਵਾਨ ਹਾਕਮ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ (19:16-30)।

ਯਿਸੂ ਦਾ ਪਿਰੀਆ ਨੂੰ ਜਾਣਾ (19:1, 2)

¹ਐਉਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਾਂ ਯਿਸੂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਗਲੀਲ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ ਅਰ ਯਰਦਨ ਦੇ ਪਾਰ ਯਹੂਦੀਆ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ। ²ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਹ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਤੁਰੇ ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ।

ਆਇਤ 1. ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਵਾਕ ਅੰਸ਼ ਕਿ ਐਉਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਾਂ ਯਿਸੂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਹਟਿਆ ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 7:28; 11:1; 13:53; 26:1)। ਇੱਥੇ ਇਹ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਅਧਿਆਇ 18)। ਇੱਥੇ ਯਿਸੂ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤਕ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਠਹਿਰਾਈ ਸੀ, ਆਖ਼ਰੀ ਵਾਰ, ਗਲੀਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ (28:16, 17; ਯੂਹੰਨਾ 21:1)।

ਯਿਸੂ ‘‘ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ’’ ਭਾਵ ਉਸ ਸੇਵਕਾਈ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ 19:1-20:28 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।¹ ‘‘ਪਿਰੀਆ’’ ਯਰਦਨ [ਪੂਰਬ ਵਿਚ] ਦੇ ਪਾਰ ਯਹੂਦੀਆ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਨਾਂਅ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘‘ਪਾਰ,’’ ‘‘ਉਸ ਪਾਰ,’’ ਜਾਂ ‘‘ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ’’ ਦੇ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (*peran*) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ‘‘ਯਰਦਨ ਦੇ ਪਾਰ’’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (4:25; 19:1; ਮਰਕੁਸ 3:8; 10:1; ਯੂਹੰਨਾ 1:28; 3:26; 10:40)। ‘‘ਪਿਰੀਆ’’ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂਅ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।² ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਯਰਮੁਕ ਤੋਂ ਨਦੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਅਰਨੋਨ ਤਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਯਰਦਨ

ਪਾਰ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ (ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੱਧ) ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜੌਰਡਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੱਤੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਪਿਰੀਆ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਯਹੂਦੀਆ ਦਾ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯਰਦਨ ਨਦੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਮਰਕੁਸ 10: 1 ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ 'ਯਹੂਦੀਆ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਯਰਦਨ ਦੇ ਪਾਰ' ਗਿਆ, ਜੋ ਇਸ ਨਾਂਅ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ।

ਗਲੀਲ ਤੋਂ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਹੂਦੀ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਯਰਦਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ, ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਪਿਰੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆ ਵਿਚ ਪਰਤ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਮਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਹ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਲੀਲ ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਰੀਆ ਨੂੰ ਗਿਆ (ਲੂਕਾ 9: 51-56; 13: 22; 17: 11)।

ਯਿਸੂ ਪਿਰੀਆ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਯਹੂਦੀਆ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਯਰੀਹੋ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ (20: 29) ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਨੂੰ ਗਿਆ (20: 17; 21: 1, 10)। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੇ ਸਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਮੋਅਜਜ਼ੇ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕੀਤਾ।

ਆਇਤ 2. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਯਿਸੂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ, ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀੜ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ (4: 23, 24; 9: 35; 14: 35, 36; 15: 30, 31)।

ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ (19: 3-9)

ਫ਼ਰੀਸੀ ਉਹ ਦੋ ਪਰਤਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਦੇ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਜੋਗਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੱਲੇ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ? ⁴ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਭਈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਉਹ ਨੇ ਮੁੱਢੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਬਣਾਇਆ? ⁵ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਏਸ ਲਈ ਮਰਦ ਆਪਣੇ ਮਾਪੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸਰੀਰ ਹੋਣਗੇ। ⁶ਸੋ ਹੁਣ ਉਹ ਦੋ ਨਹੀਂ ਬਲਕਣ ਇੱਕੋ ਸਰੀਰ ਹਨ ਸੋ ਜੋ ਕੁਝ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਅੱਡ ਨਾ ਕਰੇ। ⁷ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਫੇਰ ਮੁਸਾ ਨੇ ਕਿਉਂ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ? ⁸ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੁਸਾ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਖ਼ਤ ਦਿਲੀ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੁੱਢੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਸੀ। ⁹ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜੋ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਦੂਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਸੋ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਯਿਸੂ ਅੱਗੇ ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਸੀਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦਿੱਕਤ ਸੀ। ਤਲਾਕ ਐਨਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਾਮੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਸੜਨ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਲਾਕ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਸ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਵਿਭਚਾਰ ਅਤੇ ਅਸੁੱਧਤਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਦਾ ਨੇ ਝਕਦੇ ਹੋਏ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਹ ਖੁਦਾਈ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੂਸਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਜਿਹੜੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੀ।

ਆਇਤ 3. ਪਿਰੀਆ ਹੇਰੋਦੇਸ ਅੰਤਿਪਾਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ। ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਰੀਆ ਹੀ ਉਹ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਨਿਆਂ ਨਬੀ ਦੇ ਹੇਰੋਦੇਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਣ ਤੇ ਝਾੜਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੇਰੋਦਿਆਸ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਹੇਰੋਦੇਸ ਫ਼ਿਲਿੱਪੁਸ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨਬਾਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (14:3, 4 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਰਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਰੀਸੀ ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਸ ਉਡੀਕ ਨਾਲ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਰੋਦੇਸ ਅਤੇ ਹੇਰੋਦਿਆਸ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਉਲਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਯੂਹੰਨਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘‘ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਜੋਗ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੱਲੇ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ?’’ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ।^੧ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਔਰਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।^੨ ਹੇਰੋਦੇਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਸਲੋਮੀ [ਹੇਰੋਦੇਸ ਮਹਾਨ ਦੀ ਭੈਣ] ਦਾ ਕੋਸਟਪਰਸ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਕਾਰਜ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋੜ ਲਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਯਹੂਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪਤੀ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ; ਪਰ ਪਤਨੀ ਜੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਤਕ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਪਹਿਲਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੱਢੇ।^੧

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ‘‘ਹੇਰੋਦਿਆਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਉਸ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੇਰੋਦੇਸ [ਅੰਤਿਪਾਸ] ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ।^੨ ਇਹ ਅਮੀਰ ਔਰਤਾਂ ਯੂਨਾਨੀ/ਰੋਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣਾ ਵਧੇਰੇ ਸਵਿਕਾਰਯੋਗ ਸੀ (ਵੇਖੋ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7: 12, 13)। ਮੱਤੀ ਦਾ

ਵਿਰਤਾਂਤ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਣ' ਵਾਕਅੰਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 10:2)। ਉਸ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਪਾਠਕ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚਲੀ ਸਮਕਾਲੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਣਗੇ। ਫ਼ਰੀਸੀ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਤਾਲਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਕਰੀਬੀਨ ਹਰ ਯਹੂਦੀ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਉਲਟ ਉਹ ਤਾਲਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਣ' ਵਾਕਅੰਸ਼ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ 'ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੱਸ ਸਕੇ।' ਜੇਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਣ' ਤਾਲਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ 'ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਕਾਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।' ⁷

ਕੁਝ ਯਹੂਦੀ ਰੱਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤਾਲਕ ਦਾ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4 ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਾਲਕ ਦੇ ਸਹੀ ਅਧਾਰਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4 ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ (5:31 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸ਼ਮਈ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ 'ਬੇਸ਼ਰਮੀ' ਦੀ ਗੱਲ ਮੂਸਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਭਚਾਰ ਹੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਲਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮੌਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 20:10-14; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 22:22)। ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਹਿਲੇਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਬੇਸ਼ਰਮੀ' ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਪਸੰਦ ਹੋਵੇ। ⁸

ਇਸ ਧਰਮੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਫ਼ਰੀਸੀ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਪਰਤਾਉਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। 'ਪਰਤਾਉਣ' ਲਈ ਸ਼ਬਦ (*peirazo*) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਪਰਖਣਾ' (16:1 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ) ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤਰੀ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਰੱਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ (ਉਤਪਤ 1:27; 2:24)।

ਆਇਤ 4. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਆਰੰਭ 'ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ?' ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ (ਵੇਖੋ 12:3; 21:16, 42; 22:31)। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਗ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਲਿੰਗ ਭਾਵ ਨਰ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਬਣਾਏ। ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਹੁੱਜਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਰਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੱਬੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, 'ਜਿੰਨਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੈ।' ⁹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਮੰਜ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਯੂਨਾਨੀ ਹਵਾਲਾ ਸਪਤਤੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਉਤਪਤ 1:27 ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: 'ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਉੱਤੇ ਰਚਿਆ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਚਿਆ; ... ਨਰ ਨਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਚਿਆ।' ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਉਤਪਤ 5:2 ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ, 'ਉਸ ਨੇ ਨਰ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਚਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਦਮ ਰੱਖਿਆ।' ¹⁰

ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਨੂੰ

ਬਣਾਇਆ (ਉਤਪਤ 2: 18, 24)। ਇਹ ਮੂਲ ਡਜ਼ਾਇਨ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਭ ਲਿੰਗੀ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਇਹ ਬਹੁਪਤਨੀ,¹⁰ ਬਹੁ-ਪਤੀ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੌਨ ਕ੍ਰਿਸੋਸਟੋਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਈ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ।’¹¹

ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੇ ਹੀ ਇੱਕੋ ਲਿੰਗ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (ਰੋਮੀਆਂ 1:26, 27)। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਨਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਦਮ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਹਵਾ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ। ਜਦ ਲੋਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਤਬਾਹਕੁਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਇਤ 5. ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਤਪਤ 2:24 ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਹਰਾਇਆ: ‘ਏਸ ਲਈ ਮਰਦ ਆਪਣੇ ਮਾਪੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸਰੀਰ ਹੋਣਗੇ।’ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਵਿਚਲਾ ਸਬੰਧ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ‘ਛੱਡਣ’ ਅਤੇ ‘ਚੰਬੜਨ’ ਦਾ ਨਿਯਮ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ KJV)। ਪੁਰਖ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ‘ਛੱਡਣਾ’ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ‘ਚੰਬੜਨਾ’ ਜਾਂ ‘ਮਿਲਣਾ’ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ‘ਛੱਡ ਕੇ’ ਦੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*kataleipo*) ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਛੱਡ ਦੇਣਾ।’ ਪੁਰਖ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ (15:3-6), ਪਰ ਵੱਖਰੇਵਾਂ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ‘ਚੰਬੜਨ’ ਜਾਂ ‘ਮਿਲਣ’ ਲਈ ਸ਼ਬਦ (*kollao*) ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ‘ਗੂੰਦ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਜੁੜਨਾ’ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ‘ਇਕ ਤਨ’ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 5:28-31)। ਇਸ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਮਿਲਣ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:16; 7:2-4)।

ਆਇਤ 6. ਰਚਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ‘ਜੋ ਜੇ ਕੁਝ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਅੱਡ ਨਾ ਕਰੇ।’ ‘ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*suzeugnumi*) ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ‘ਇਕੱਠੇ ਜੋੜੇ ਜਾਣਾ।’ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਮੂਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਇਕ ਇਲਾਹੀ ਸੰਸਥਾਨ ਹੈ। ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ਿੰਦਰੀ ਭਰ ਲਈ ਇਕ ਆਦਮੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਲਈ ਇੱਕੋ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੀ (ਉਤਪਤ 2:21-25)। ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਸ ਮੇਲ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਵਿਚਾਰ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਆਰ. ਟੀ. ਫ੍ਰਾਂਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ: ‘ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।’¹²

ਪਹਿਲੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰੀਰ ਬਣਨ ਲਈ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਖ਼ੁਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਅਧਾਰ ਦੱਸਣ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਵੀ ਉਸੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਤਿਜ਼ਾਇਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਆਹ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿ ਗਏ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 7:1-3; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7:39)। ਵਿਆਹ ਇਕ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਟੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਕਸੂਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੀ ਛੋਟ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (5:31, 32; 19:9)।

ਆਇਤ 7. ਫਿਰ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਫੇਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਕਿਉਂ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ?’ ਮਰਕੁਸ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਉਲਟੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ

ਪੁੱਛਿਆ, ‘‘ਮੂਸਾ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ?’’ (ਮਰਕੁਸ 10:3, 4), ਤਾਂ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਮੂਸਾ ਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਆਦਮੀ ਤਿਆਗਪੱਤਰੀ ਲਿਖ ਕੇ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ।’’ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4 ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕਨਾਮਾ ਲਿਖ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ (5:31 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)।

ਆਇਤ 8. ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਟਿਕਾਉਪਣ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ (ਉਤਪਤ 1; 2)। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਮੂਸਾ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4) ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।¹³ ਮੂਸਾ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ (19:7)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਆਖਦਿਆਂ ‘‘ਮੂਸਾ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਖ਼ਤ ਦਿਲੀ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ।’’ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਮੂਸਾ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿੱਕਲ ਗਏ ਹੋਣ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੂਸਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੂਸਾ ਨੇ ਇਹ ਦਫ਼ਾ ਕਿਉਂ ਰੱਖੀ? ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦਫ਼ਾ [ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ] ਸਖ਼ਤਦਿਲੀ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀ। ਤਲਾਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਸੀ। ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਮੂਲ ਮੰਸ਼ਾ (ਆਰੰਭ ਤੋਂ) ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਘਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਮਲਾਕੀ ਨਬੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਘਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮਲਾਕੀ 2:14-16)। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲੀ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੱਤੀ 19:3-9 ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹ ਲਈ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮੂਲ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਇਤ 9. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ, ‘‘ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜੋ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਦੂਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਸੋ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ।’’ ਮਰਕੁਸ 10:10 ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਹੀ ਗਈ ਜਾਣ ਲਈ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫ਼ਰੀਸੀ ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਿਸਕ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਆਧਿਆਇ ਵਿਚ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਤ 10 ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਹਾੜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰਕ ਹੈ: ‘‘ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਤਿਆਗੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਸੋ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ’’ (5:32)।

ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਣ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ (19:3)। ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਨਹੀਂ!’’ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ‘‘ਅਨੈਤਿਕਤਾ’’ ਇਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਸੀ।¹⁴ ਇਹਦੇ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਜ਼ਨਾਹ’’ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ

ਕਈ ਵਾਰ ‘‘ਫ਼ੋਰਨੀਕੋਸ਼ਨ’’ (KJV) ਅਤੇ ‘‘ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਬੇਵਫ਼ਾਈ’’ (NIV) (*porneia*) ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਜਿਨਸੀ ਸਬੰਧ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ‘‘ਜ਼ਨਾਹ’’ (*moicheia*) ਸ਼ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਹ ਦੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।¹⁵

ਇਸ ਅਪਵਾਦ ਵਿਚ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੇਵਫ਼ਾ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਵਿਚ¹⁶) ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਤੌਬਾ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ (19:10-12)

¹⁰ਚੋਲਿਆਂ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਤੀਵੀਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਔਛਾ ਨਹੀਂ। ¹¹ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਭ ਲੋਕ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਗਿਆ। ¹²ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਖੁਸਰੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਮੇ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਖੁਸਰੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖੁਸਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਖੁਸਰੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸਰੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਬੂਲ ਕਰੇ।

ਆਇਤ 10. ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਮਰਕੁਸ 10: 10)। ਵਿਚਾਰਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਾ ਉਹੀ ਰਿਹਾ। ਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਿਸੂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੋਲਿਆਂ ਲਈ ਤਲਾਕ ਇਕ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਜਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਦਿੱਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, ‘‘ਜੇ ਤੀਵੀਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਔਛਾ ਨਹੀਂ।’’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਜੇ ਮਾੜੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮੌਤ ਜਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।’’

ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਲਿਆਂ ਨੇ ਤਲਾਕ ਪ੍ਰਤੀ ਹਿਲੇਲ ਦਾ ਉਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਸੀ ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਯਹੂਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣਾ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ।¹⁷

ਆਇਤ 11. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ‘‘ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਭ ਲੋਕ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਗਿਆ।’’ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਇਸ ਗੱਲ’’ (*logos*) ਜਾਂ ‘‘ਉਹ ਗੱਲ’’ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਤੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਹੈ (19:3-9)। NJB ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ‘‘ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ‘ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।’’ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਦੇ ਦਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ‘‘ਕਬੂਲ’’ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (19: 12)।

ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 'ਇਸ ਗੱਲ' ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਔਛਾ ਨਹੀਂ' (19:10)। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਚੋੜ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7:2)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ 'ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਦਾਨ' ਮੰਨਿਆ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7:7)।

ਆਇਤ 12. ਯਿਸੂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਣ ਦੱਸੇ। ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਰਣ ਤਾਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹਾਲਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਣ ਤੀਜੇ ਕਾਰਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਕਾਰਣ ਇਸ ਆਇਤ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਪੁਆਇੰਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ 'ਅਜਿਹੇ ਖੁਸਰੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਮੇ' ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਨੁਕਸ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹੀਜੜੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ 'ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਖੁਸਰਿਆਂ' ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।¹⁸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਸਮਾਨੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜਾ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, 'ਅਜੇਹੇ ਖੁਸਰੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖੁਸਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।' 'ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖੁਸਰੇ ਕੀਤੇ' ਵਾਕਅੰਸ਼ ਰੱਬੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਮ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।¹⁹ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਖੱਸੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਯਹੂਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।²⁰ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚੋਂ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 23:1) ਜਾਂ ਵੇਦੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 21:20, 21) ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਖੱਸੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਮ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੂਰਬ ਨੇੜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।²¹ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਖੱਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।²² ਰਾਜੇ ਦੇ ਹਰਮ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਖੋਜਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਅਸਤਰ 2:14)। ਕੁਝ ਹਾਕਮ ਖੋਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਵਧੇਰੇ ਸਾਊ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।²³

ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਾਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਭਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੁਲ ਵਿਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਾਨੀਏਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਖੱਸੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਇਸ ਨਬੂਵਤ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਹੀ ਸੰਤਾਨ 'ਬਾਬੁਲ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਖੋਜੇ ਬਣਨਗੇ' (2 ਰਾਜਿਆਂ 20:18; ਯਸਾਯਾਹ 39:7; KJV)। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ '[ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ] ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ' ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਦਾਨੀਏਲ 1:3; KJV)।²⁴ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚਲਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਬਸ਼ੀ ਖੋਜਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲਿੱਪਸ ਨੇ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਰਾਣੀ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 8:27)।

ਜਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, 'ਅਜੇਹੇ ਖੁਸਰੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸਰੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।' ਇਸ ਆਖਰੀ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪਰਤੀਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।²⁵ ਇਹ ਲੋਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੈ, ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੌਲੁਸ ਵਾਂਗ

ਵਿਆਹ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚੁਣਿਆ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7:32-34)।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ, ‘ਜਿਹੜਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਬੂਲ ਕਰੇ।’ ‘ਕਬੂਲ’ (choreo) ਸ਼ਬਦ ਆਇਤ 2 ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਆਹ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਚੇਲੇ ਜਤੀ ਸਤੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ।²⁶ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਵਿਆਹ (ਵਿਭਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ) ਜਾਂ ਫੇਰ ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦੋ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ।

~~~ ਸਬਕ ~~~

ਵਿਆਹ ਤੇ (19:3-12)

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਮਹਾਮਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਂਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।²⁷ ਤਲਾਕ ਦੁੱਖਦਾਈ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ਦੇਹ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮੌਤ ਹੈ। ਵਿਆਹ, ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?

ਉਲਝਣ ਭਰੀ ਹਾਲਤ— ਦੋ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ (19:3)। ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੌਮਈ (ਰੂੜੀਵਾਦੀ) ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4 ਵਿਚਲਾ ‘ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਗੱਲ’ ਵਿਭਚਾਰ ਜ਼ਨਾਹ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿਲੇਲ (‘ਉਦਾਰਵਾਦੀ’) ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਹੋਵੇ।

ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਨ। ਬੇਸ਼ਕ ਸਚਿਆਈ ਜਾਣਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਫ਼ਸਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਪੱਖ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਕਤੀਦਾਤੇ ਵੱਲੋਂ ਸੁਧਾਰ— ‘ਰਚਣਹਾਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਓ।’ ਯਿਸੂ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਜਾਂ ਅਸਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਲਾਕ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮਜ਼ਹੂਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਸਕਦ ਲਈ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਹ ਉਤਪਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮੂਲ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ।

ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਇਕ ਔਰਤ ਲਈ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੈ (ਉਤਪਤ 2:21-25)। ਇਹ ਗੱਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸੰਗ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। (ਰੋਮੀਆਂ 1:26, 27)। ਜਦ ਲੋਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਪ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਪੇਚੀਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ— ‘ਮੂਸਾ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ’ (19:7-9)। ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਤਲਾਕ ਤੇ ਮੂਸਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

‘ਫਿਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਕਿਉਂ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ?’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ‘ਤੁਹਾਡੀ ਸਖ਼ਤਦਿਲੀ ਕਰਕੇ।’ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਕਦੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ‘ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੱਲੇ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ?’ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਣ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ‘ਬਦਕਾਰੀ’ (ਭਾਂਵ ਬੇਵਫ਼ਾਈ) ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪ ਉਠਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤਲਾਕ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਕੇ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਨਿਰਣਾਇਕ ਹਾਲਤ, ‘ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਨ’ (19:10-12)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਔਖੀ ਲੱਗੀ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਔਖੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਯਿਸੂ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਇਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਚੋੜ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ‘ਖੁਸਰੋ’ ਬਣਨਾ (ਭਾਵ ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣਾ) ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਲਾਕ ਇਕ ਮਹਾਮਾਰੀ (19:3-12)

ਵਿਆਹ ਨਕਾਮ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਚਾਰ ਕਾਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ।

1. ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਘਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖ਼ੁਦਾਈ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ (ਉਤਪਤ 1:27, 28; 2:18-24)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਲਈ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਉਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋੜੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਪਰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਲਈ ਹਨ।

2. ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਕ ਜਣੇ ਦੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤਕ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋੜੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੌਂਹ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹਲਕੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਅਸੀਂ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਲਈ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਐਨੀ ਬਹੁਤਾਇਤ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ

ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਖੁਦਾ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਿਸਦੀ ਮਨੁੱਖ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 13: 1, 2), ਪਰ ਤਦੇ ਜੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

3. ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀ ਬੰਧਨ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਮਿਲੇ ਜੁਲੇ’ ਵਿਆਹ ਇਸਰਾਏਲ ਲਈ ਆਫ਼ਤ ਸਨ (ਅਜ਼ਰਾ 9; 10; ਨਹਮਯਾਹ 13:23-27)। ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅੰਤਰ-ਜਾਤੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਿਲੇ ਜੁਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਹੈ। ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਚਮੁਚ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਮਸੀਹੀ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਮਨਬਦਲੀ ਅਸਲੀ ਹੈ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

4. ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਆਹ ਅਗਾਧੇ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕੁਝ ਵਿਆਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਸਚਮੁਚ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 5:22, 23, 28, 29)।

ਇਕ ਆਮ ਦਿੱਕਤ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਕੁਝ ਜੋੜੇ ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਵਾਨ ਜੋ ਸੰਜੀਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਮਯਾਬ ਵਿਆਹ ਲਈ ਜਿਸਮਾਨੀ, ਜਜ਼ਬਾਤੀ, ਇਖ਼ਲਾਕੀ, ਮਾਲੀ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਪਹੁੰਚ (19:3-12)

ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗਲਤ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਉਸ ਬੇਲਗਾਮ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਪਿੜ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜੇ ਦੇ ਨਿੱਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤੀ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹਨ। ਹਰ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਐਲਡਰ ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸੀਹੀ ਪਤੀ ਪਤਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਤੇ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਖੋਫ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਵਿਚ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਜਿਹੜਾ ਨਿਕਾਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ

ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਮੱਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 13:22-18:34)। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਥਾਂ ਗਲੀਲ ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ (ਲੂਕਾ 13:22; 17:11)। ²ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼ 17.8.1; ਵਾਰਜ਼ 3.3.3. ³ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਯੇਬਾਮੋਥ 14.1. ⁴ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਅਰਾਕਖਿਨ 5.6; ਨੇਡਾਰਿਮ 11.12. ⁵ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼ 15.7.10. ⁶ਉਹੀ, 18.5.4. ⁷ਉਹੀ, 4.8.23. ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੀਜੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ‘ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ’ ਸੀ (ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਲਾਈਫ਼ 76)। ⁸ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਗਿਟੀਨ 9.10. ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਅਕੀਬਾ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੋਹਣੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।’ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ‘ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਦਯਾ ਦੀ ਭਾਗੀ ਨਾ ਹੋਵੇ’ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1)। ⁹ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 480-81. ¹⁰ਕੁਮਰਾਨ ਵਿਚ, ਉਤਪਤ 1:27 ਨੂੰ ਬਹੁਪਤਨੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। (ਡੈਮਸਕਸ ਰੂਲ 4.20-5.2.)। ਪਰ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਕਈ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਜਿੱਥੇ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਪਤਨੀਆਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਠਾਰਾਂ ਤਕ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। (ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਸੈਨਹੇਡਿਨ 2.4; ਕੇਟੁਬੋਥ 10.1-6; ਕਰੀਥੋਥ 3.7.)

¹¹ਜੌਨ ਕਰਿਸੋਸਟੌਮ ਹੋਮਿਲੀਜ਼ ਆਨ ਮੈਥਿਊ 62.1. ¹²ਆਰ. ਟੀ. ਫ੍ਰਾਂਸ, ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ, ਦ ਟਿੰਡੇਲ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀਜ਼ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1985), 280. ¹³ਮਾਈਕਲ ਜੇ. ਵਿਲਕਿੰਸ ਨੇ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4 ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇਣ ਦੇ ਚਾਰ ਮਕਸਦ ਦੱਸੇ: (1) ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਲੱਜ਼ ਹੈ ਬਚਾਉਣਾ, (2) ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ, ਅਤੇ (3) ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਜਾਂ ਭੱਜੀ ਹੋਈ ਵਿਭਚਾਰਣ ਨਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। (ਜ਼ੋਂਡਰਵਨ ਇਲੱਸਟ੍ਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡਜ਼ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਅੰਕ 1, ਮੈਥਿਊ, ਮਾਰਕ, ਲੂਕ, ਕਲਿੰਟਨ ਈ. ਆਰਨੋਲਡ [ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਜ਼ੋਂਡਰਵਨ, 2002], 118 ਵਿਚ ਮਾਈਕਲ ਜੇ. ਵਿਲਕਿੰਸ, ‘ਮੈਥਿਊ।’) ¹⁴ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਸਹਿਦਾਰਸ਼ੀ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ‘ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਗੱਲ’ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ (ਮਰਕੁਸ 10:11; ਲੂਕਾ 16:18)। ¹⁵ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ‘ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ’ (moichao) ਆਇਤ 9 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। *pomeia* ਦੀ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਵੇਖੋ ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ, ‘ਐਨ ਐਕਸਜੇਸਿਸ ਆਫ਼ ਮੈਥਿਊ 19:1-12,’ *ਹਾਰਡਿੰਗ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਰਿਲੀਜਨ ਬੁਲੇਟਿਨ* 18 (ਸਤੰਬਰ 1987): 2. ¹⁶ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਕੇਟੁਬੋਥ 3.5; ਸੋਟਰ 5.1; ਯੇਬਾਮੋਥ 2.8. ¹⁷ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ‘ਜੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸਾਰੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਵੇ’ (ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਗ੍ਰੰਥ 25:26 [NRSV])। ਟਾਲਮੁਡ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘[ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ] ਬੁਰੀ ਪਤਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਹੈ’ (ਟਾਲਮੁਡ ਯੇਬਾਮੋਥ 63ਬੀ); ‘ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਓ’ (ਟਾਲਮੁਡ ਗਿੱਟੀਨ 90ਬੀ)। ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਰੱਬੀਆਂ ਨੇ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਪਤੀ ਦੀ

ਹੌਂਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਜ ਮੋੜਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਰੱਬੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲੇ (ਜੈਨੇਸਿਸ ਰੱਬਾਹ 17.3; ਲੈਵਿਟਿਕਸ ਰੱਬਾਹ 34.14.)¹⁸ ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਜ਼ਬਿਮ 2.1; ਯੇਬਾਮੋਥ 8.4-6; ਜਰੂਸਲੇਮ ਟਾਲਮੁਡ ਯੇਬਾਮੋਥ 8.4-6.¹⁹ ਉਹੀ।²⁰ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼ 4.8.40; ਅਗੋਸਟ ਅਪਿਅਨ 2.38.

²¹ ਦ ਮਿਡਲ ਅਸੀਰੀਅਨ ਲਾਜ਼ ਦੇ 15, 18, 19. ²² ਵਿੱਲ ਰੋਸਕੋ, 'ਪ੍ਰੀਸਟਸ ਆਫ਼ ਦ ਗੌਡੋਂਸ: ਜੈਂਡਰ ਟ੍ਰਾਂਸਗ੍ਰੈਸ਼ਨ ਇਨ ਦ ਐਂਸਿਏਂਟ ਰਿਲਿਜ਼ਨ,' ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਰਿਲਿਜ਼ਨਜ਼ 35 (1996): 195-230. ²³ ਜ਼ੀਨੇਫ਼ੋਨ ਸਾਈਰੋਪੀਡੀਆ 7.5.60-65. ²⁴ (saris) ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਖੁਸਰੋ' (KJV) ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਅਧਿਕਾਰੀ' (NASB) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ²⁵ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਓਰੀਗਨ (ਲਗਭਗ ਈਸਵੀ 185-254) ਨੇ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੱਸੀ ਕਰ ਲਿਆ (ਯੂਸਬਿਯੂਸ ਐਕਲੇਸਿਏਸਟੀਕਲ ਹਿਸਟਰੀ 6.8.) ²⁶ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯਹੂਦੀ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਸਨ (ਵੇਧੋ ਉਤਪਤ 1:28)। (ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਯੇਬਾਮੋਥ 6.6.) ਅਣਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੇਨੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। (ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼ 18.1.5; ਵਾਰਜ਼ 2.8.13; ਪਲਾਇਨੀ ਨੈਚਰਲ ਹਿਸਟਰੀ 5.15.) ²⁷ ਗਲੇਨ ਟੀ. ਸਟੈਂਟਨ, 'ਡਾਈਵੋਰਸ,' http://www.focusonthefamily.com/lifechallenges/relationship_challenges/divorce.aspx; 7 ਜੂਨ 2010 ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ।